BÜRKÜT

Türk Dünyası Dergisi

BÜRKÜT

Journal of Turkish World

www.burkutdergisi.com

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: Aralık, 2022

Makale Kabul Tarihi: Aralık, 2022

Ihsan Bakr Bakr, P. (2022). Irak coğrafyası üzerinde çağdaş Türkmen şiirinin oluşumu. *Bürküt Türk Dünyası Dergisi*, *1*(1), 72-85.

IRAK COĞRAFYASI ÜZERİNDE ÇAĞDAŞ TÜRKMEN ŞİİRİNİN OLUŞUMU

Yüksek Lisans Öğrencisi Pınar IHSAN BAKR BAKR

Gazi Üniversitesi pinar.kervanci95@mail.ru ORCID

Öz

Bu çalışmada "Çağdaş Irak Türkmen Şiiri" ele alınmıştır. Çağdaş Irak Türkmen Şiiri hakkında açıklama, şairlerin yaşadıkları bölgeler, önde gelen isimleri ve şiirlerinden örnekler gösterilmiştir. Irak Türkmen Edebiyatı zengin bir edebiyat olup her döneminin kendine has bir özelliği ve ayrıcalığı bulunmaktadır. Edebiyatın çağdaş dönemine bakıldığında önde gelen birçok Türkmen şairin çağdaş şiire yönelimi ve mevcut eserleri ile karşılaşılmaktadır.

1961 yılından itibaren Türkçe ve Arapça yayımlanmaya başlayan Kardeşlik Dergisi'nde (Nesrin Erbil, Kahtan Hürmüzlü, Salah Nevres vb.gibi) çağdaş şiirin oluşumuna katkı sağlayan şair ve yazarların eserleri yayımlanmaya başlanmıştır. Dönemin ve siyasi sistemin mevcut zorluklarına rağmen,1980'li yıllardan itibaren Çağdaş Türkmen şairleri artık yazdıkları şiirleri kitaplar hālinde bastırarak halka sunmaya başlamışlardır. Çağdaş Türkmen edebiyatının oluşumu ile beraber şairler kendilerini sadece şiir yönünden değil öykü ve piyes alanında da geliştirmiştir. Çağdaş Irak Türkmen Edebiyatı'nın oluşumu ile verimli bir dönemin başlangıcını oluşturmuşlardır. Bu durum günümüzde de güncelliğini korumaktadır. Türkçe alfabesi ile yazılan Türkmen şair ve yazarların eserleri; Kardeşlik ve Türkmeneli dergisinde yayımlanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Çağdaş şiir, Irak, Türkmen, edebiyat.

CONTEMPORARY TURKMEN POETRY ON THE GEOGRAPHY OF IRAQ

Abstract

In this study, "Contemporary Iraqi Turkmen Poetry" is discussed. An explanation about Contemporary Iraqi Turkmen Poetry, the regions where the poets live, their leading names and examples from their poems are shown. Iraqi Turkmen Literature is a rich literature and each period has its own characteristics and privileges. When we look at the contemporary period of literature, we encounter the tendency of many leading Turkmen poets to contemporary poetry and their existing works.

The works of poets and writers who contributed to the formation of contemporary poetry (such as Nesrin Erbil, Kahtan Hürmuzlü, Salah Nevres, etc.) began to be published in the Kardeslik Journal, which started to be published in Turkish and Arabic since 1961. Despite the current difficulties of the period and the political system, Contemporary Turkmen Poets have started to present their poems to the public by publishing them in books since the 1980s.

With the formation of contemporary Turkmen literature, poets developed themselves not only in terms of poetry but also in the field of story and play. They formed the beginning of a productive period with the formation of Contemporary Iraqi Turkmen Literature. This situation is still relevant today. Works of Turkmen poets and writers written in Turkish alphabet; It is published in the journal Brotherhood and Turkmeneli.

Keywords: Contemporary, poem, Iraq, Turkmen, literature.

Ø. Giriş

Irak, Türkmenler için bin yılı aşkın bir süredir yerleşim yeridir. Suphi Saatçi'nin "Tarihten Günümüze Irak Türkmenleri" adlı kitabına göre Türklerin Irak'a ilk girişleri Hicri 54 (Miladi 674) tarihlerine kadar uzanmaktadır. Sonraki dönemlerde ise Irak Türkmenleri birden fazla dönemden geçmiştir. Bunlar; Büveyhiler Dönemi (935-1055), Selçuklular Dönemi (1055-1194), Atabeyler Dönemi (1127-1233), İlhanlılar Dönemi (1258-1344), Celayirliler Dönemi (1339-1410), Karakoyunlular Dönemi (1411-1468), Akkoyunlular Dönemi (1468-1508) ve Safeviler Dönemi'dir (1508-1534). Bu dönemlerin ardından Osmanlı Devleti himayesinde bulunan Irak Türkmenleri, Osmanlı Devleti'nin yıkılmasının ardından Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra Irak Devletinde yaşamlarını sürdürmeye devam etmiştir. Irak Türkmenleri bölgeye geldiklerinde yerleşim yeri olarak özellikle ülkenin kuzeyini, orta kısımlarını ve kuzeybatıdan güneydoğuya doğru bir sıra oluşturacak şekilde bir bölgeyi tercih etmişlerdir. Türkmenlerin yerleştiği iller Musul, Kerkük, Erbil ve Diyale şehirleridir. Türkmenlerin en yoğun olduğu bölge ise Kerkük'tür. Bağdat da ise Erbil şehrine eş değerde bir Türkmen nüfus yaşamaktadır. Irak'ın nüfusu bugün itibariyle yaklaşık 40 milyondur. Irak Türkmenleri bu nüfusun % 10'u kadardır. Bu durumda Irak Türkmenlerinin yaklaşık nüfusunun 4 milyon olduğunu söylemek mümkündür.

Türkmenler yaşadıkları bölgelerde oluşturdukları edebiyat ile var olma savaşı vermişlerdir. Dönemin zorlu şartlarından biri de kendi dillerinde eğitim alamamak olmuştur. Ancak çağdaş Türkmen şiirinin oluşumu ile beraber dönemin şairleri büyük bir heyecan ve tutku ile bu dönemde en güzel şiirleri halka sunmuştur. Edebiyat ve bilhassa edebî çalışmalar bir milletin kültür, gelenek, görenek vb. gibi faaliyetlerini ortaya koyar. Irak Türkmen Edebiyatı her yönden zengin bir edebiyattır. Türkmen Edebiyatı'nda "Çağdaş Şiir" Dönemi önem arz etmektedir. Çağdaş Irak Türkmen şiirinde edebiyatın önde gelen isimlerinin farklı farklı konularda şiirler yazdıkları görülmektedir. Ancak mevcut siyasi sistemin etkisi nedeni ile en çok vurgulanan tema vatanperverlik olmuştur.

20. yüzyılın başlarından itibaren Kerkük, Erbil ve diğer çevrelerde birçok şairin şiirler yazdığı görülmektedir. Yayın yapan Türkmen dergi ve gazetelerde birçok sayıda çağdaş şiire yer verilmiştir. Bu tür şiir çalışmalarını, her sayısında barındıran ve 1961 senesinden bu yana yayımlanan Kardeşlik Dergisi ve diğer kitap çalışmalarında tarama yaparak "Çağdaş Irak Türkmen Şiiri" konusu ele alınmıştır.

Bu çalışmanın amacını Irak Türkmen Edebiyatı'nı tanıtmak ve yeni nesillere edebî sanata yönelik çağırışımlar uyandırmak oluşturmaktadır. Çalışmanın bir diğer amacı ise, çağdaş Türkmen edebiyatçıların yazdıkları şiirleri tanıtmak ve bunun yanı sıra çağdaş Türkmen edebiyatının hangi dönemlerde, hangi şartlar altında ve kimlerin öncülüğünde oluşturulduğunu sunmaktır.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Modeli

Betimsel bir alan araştırması olan bu çalışmada genel tarama modeline bağlı olarak doküman incelenmesi tekniğinden yararlanılmıştır. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesine olanak tanır" (Yıldırım ve Şimşek, 2000).

1.2. Çalışmanın Materyali

Bu çalışmada Irak Türkmen şiirlerinin bulunduğu kitaplar veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

1.3. Verilerin Analizi

Bu çalışmada toplanan veriler doğrultusunda çağdaş şiirin oluşumuna katkı sağlayan önde gelen şairlere yer verilerek biyografileri ve şiirleri ele alınmıştır. Irak Çağdaş Türkmen Edebiyatı'nın oluşum dönemlerine dair kısa ve öz bir bilgilere verilmiştir.

2. Bulgular

2.1. Irak Türkmen Edebiyatının Oluşumu ve Dönemin Şairleri

Bir coğrafyanın kimliğini ve kültürel zenginliğini ortaya koyan en belirgin unsurlardan biri de muhakkak ki o coğrafyada yetişen şairlerdir. Toplum içerisinde yer alan bu şairler var oldukları coğrafyanın kültürünü, dilini, dinini, yaşanan olumlu ve olumsuz doğa olaylarını, savaşları, kahramanlıkları, doğal güzellikleri yorumlayarak yaşadıkları coğrafyayı tanımamızda en büyük rolü oynamaktadırlar.

Irak coğrafyasında Türkmen edebiyatının başlangıcını oluşturan şairler arasında önde gelen bir isim de 1370-1418 yılları arasında yaşayan, Seyit İmâdüddin Nesimî'dir. Doğum yeri belli değildir.[1] Suriye'nin Halep şehrinde defnedilmiştir. Nesimi, Türk tasavvuf düşüncesinin öncülerindendir.

Günümüzde Irak coğrafyası içerisinde şiirleri ve ilahileri okunmaktadır. Divanı, 1844 yılında Osmanlıca basılmış daha sonra 1976 yılında yeni Türkçe olarak ardından 1973 yılında da İngilizceye tercüme edilerek yayımlanmıştır.

Daha geniş bir coğrafyaya ün salan bir diğer şair ise Fuzulidir.[2] Mehmet Süleyman Fuzuli'nin Kerkük'te doğduğu düşünülmektedir. Kerbela'da Osmanlılar tarafından yaptırılmış bir türbede gömülmüştür. Yaşamı boyunca Irak'ın dışına çıkmadığı tahmin edilmektedir.[3] Türkçe, Arapça, Farsça eserleri mevcuttur. 3.096 beyitlik olan *Leyla ve Mecnun* Türk edebiyatının en ün kazanmış şaheseridir. Arapça ve Farsça olan diğer divanları arasında *Bengü Bade, Saki nâme ve Hadis-i Erbain* tercümesi yer almaktadır.[4]

Fuzûli' den sonra Irak coğrafyasında yetişen bir diğer önemli şair ise Rûhi'dir. Hangi tarihte doğduğu bilinmese de Bağdat'ta dünyaya gelmiştir. 1605 yılında ise Şam'da vefat etmiştir. Şiirlerinde tasavvuf hâkimdir. Rûhi'nin en çok etkilendiği şair ise Fuzuli'dir. Rûhi idari sistem,

---

[1] *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*. 17.Cilt, Milliyet, İstanbul: s. 8605.
[2] Matar, S., Cedel Al-Heviyat, s.166 (Kitabın Türkmenlerle ilgili bölümü Nusret Merdan tarafından yazılmıştır).
[3] *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi,* 6, Azerbaycan-Irak (Kerkük) Türk Edebiyatı, Kültür Bakanlığı, s. 302.
[4] Nakip, M. (2006). *Kerkük'ün kimliği.* İstanbul: Bilgi Yayınevi, s. 14-317.

toplumun sorunları ve yanlış din anlayışı üzerinden eleştirisel bir üslupla şiirlerini yazmıştır. 17 bentlik manzumesi Terkib-i Bend isimli bu eser Rûhi'nin en ünlü eseridir.

Şeyhoğlu ise Kerkük'te yaşadığından emin olunan bir diğer şairdir. Kaleme alınan cönklerde şiirlerine yer verilmiştir. Irak'ta Türk edebiyatının oluşmasına katkı sağlayan ve günümüze kadar eserleri ile ünlerini salan diğer şairler ise Nâdir Şah, Nevres-i Kadim, Mehmed Nevrûzi, Bedrî, Safî, Urfî, Halis Nakşî, Zeynelabidin vb. dönemin ün salmış bu şairleri yazdıkları Türkçe eserler ile geniş sahalarda hem tanınmış en önemlisi ise Irak'ta Türkmen edebiyatının baş temsilcileri olmuşlardır.[5] Irak Türkmen Edebiyatı'nın oluşumunda en büyük rolü oynayan ve bir dönüm noktası oluşturan bir şair ise Hicrî Dede'dir. 1880 yılında Kerkük'te dünyaya gelen Hicri Dede'nin asıl adı Mahmut lakabı ise Hicri'dir. Iki etnik grup arasında paylaşılamayan şair olarakta bilinmektedir. Ancak eserlerini inceleyecek olursak Irak Türkmen Edebiyatı'na zenginlik katıp bir dönüm noktası oluşturduğunu görmemek mümkün degildir.[6] Hicrî Dede'yi bir Atatürk hayranı olarak görmekte mümkündür. 10 Kasım 1938 günü Atatürk'ün vefatı üzerine Türkiye'nin büyükelçisi **Tahir Lütfi Tokay** Ankara'ya telgraf çekerek şöyle demektedir.[7]

> "… En büyük ıstırabı duyanlar Kerkük ve civarındaki Türk muhitidir. Kerkük Türkleri gönderdikleri üç kişilik bir heyetle bütün Kerkük Türk halkının taziyetlerini ve matemde olduklarını bildirmişlerdir ve kendi duygularını tasvir eden bir yazıyı elçiliğe tevdi eylemişlerdir. Büyük Millet Meclisi'ne hitaben yazılmış bu yazı ile Kerkük şairi Hicrî Dede'nin manzumesi ilişik olarak takdim edilmiştir."

Cennet vatanım âlem-i gurbet de cehennem

Ben cennetimi zahmet-i nirânâ değişmem

Ben müftehirim milli lisanımla cihanda

Öz postumu yüz atlas-ı elvâna değişmem

Her hoyratı var nağme-i Davud'a müşabih

Her perdesini evc-i aşirâne değişmem [8]

Burada millî lisandan kastı kuşkusuz ki Türkçedir. Kendisi için yazdığı şiirinde ise şekil bakımında divan tarzı, ancak söyleyiş bakımında halk tarzına yakın olduğu görülmektedir.

Giymişim hırka-yi rindâne melâmetzedeyim

Mesleğim gizli değildir Dede oğlu Dede'yim.[9]

2.2. Çağdaş Irak Türkmen Şiiri

Çağdaş Türkmen şiiri, Salah Nevres ve Nesrin Erbil'in öncülüğünde başlamıştır. Salah Nevres ve çağdaş şiir yazmaya başlayan bütün yazarlarda 1980'li yıllarda hâkim olan yayın ve basımdaki tüm engel teşkil eden problemlere rağmen Türkmen şiiri kendi çağdaş şiirini büyük mücadeleler sonucunda ayakta tutabilmiş ve canlılığını korumuştur. Çağdaş şiire yönelen şair ve yazarlarımız mevcut sistemde yaşadıkları olumsuzluk ve mecburi olarak gördükleri Arapça eğitimine rağmen bunun beraberinde kültürel alanda tüm yıkım ve yok edilme olasılığına karşı şiirleriyle bir var olma savaşı vermiştir. Bu dönemde sadece şiirle sınırlı kalmayan çağdaş

[5] Terzibaşı, A. (1988). *Kerkük şairleri.* Cilt 3, Bağdat: s. 95-110.
[6] *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi,* s. 394.
[7] Şimşir, B.N. (2004). *Türk-Irak ilişkilerinde Türkmenler.* Ankara: Bilgi Yayınevi, s. 104.
[8] Saatçi, S. (1997). *Kerkük güldestesi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
[9] Saatçi, S. ve Akkoyunlu, Z. (1991). *Irak muasır Türk şairleri antolojisi.* Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı.

Türkmen Edebiyatı aynı zaman da öykü, piyes, deneme alanlarında başarıları ile dönemin en verimli çağını oluşturmuştur. Ancak edebiyatçıları ikiye ayırmaya neden olmuştur. Edebiyatçılar her iki alanda da eserler vermeye çaba gösterse de zorlu bir dönemin başlangıcına adımlarını atmışlardır. Bir kesim eski gelenekte ürünler vermeye bir diğer kesim ise Anadolu'daki yeni edebî cereyanları takip etmeye odaklanmıştır.[10] Bu nedenle edebiyatçılar aralarında tartışmalar yaşanmıştır. Eski edebiyatın savunucuları *Mehmet Sadık ve Atâ Terzibaşı'dır*. Yeni şiirin öncülerinden olan *Salah Nevres* ile aralarında yaşanan tartışmalar dönemin tek edebi organı olan *Kardeşlik* dergisinde yer bulmuştur (Akar, vd. 199, s. 190). Atâ Terzibaşı (*Saçma Şair)* başlığı altındaki yazısında serbest şiiri, ilkel şiirin tekrarı olarak kabul ettiğini acımasız bir şekilde vurgulamış ve yeni edebiyat tarzını ağır bir şekilde eleştirmiştir(Akkoyunlu,1992, s. 590).

Çağdaş şiirimizin başlıca temsilcileri ise; Nesrin Erbil, Salah Nevres, Kahtan Hürmüzlü, İsmail İbrahim, Nusret Merdan, Mehmet Merdan, Hamza Hamamcı, Mehmet Ömer Kazancı, İsmet Özcan, Felekoğlu, Rıza Çolakoğlu gibi önde gelen şairler yer almaktadır.

Bu çalışmada önde gelen şairlerden (Nesrin Erbil, Kahtan Hürmüzlü, Aydın Kerkük, Felekoğlu, Kadriye Ziyai'nin hayatı ve şiirlerinden örnekler) yer almaktadır.

2.3. Nesrin Erbil

Irak Türkmen kadın şairlerinin önde gelen temsilcilerinden sayılan Nesrin Erbil; 1939 yılında Erbil'de doğdu. Sağlık sorunları nedeniyle ilkokulu son sınıftayken terk etmek zorunda kaldı. Liseyi dışarıdan bitirdi. Evli ve bir erkek çocuk annesidir. Hayatının büyük bölümünü Bağdat'ta geçirdi. 2003 yılından sonra Türkiye'ye yerleşti.

İngilizce ve Almancayı özel kurslarda öğrenen Nesrin Erbil, babasının kendisine miras bıraktığı kitaplarından yararlanarak, şiir ve edebiyat yolunda yeteneğini geliştirdi. Gerçek sevgi, ayrılık, keder, meçhule özlem gibi konular şiirlerinde yer almaktadır. "Yoğurtçu Kadın" adlı şiiri Nesrin Erbil'in 1957 yılında serbest yazdığı ilk şiiridir. Şair, yaşadığı sıkıntılı günlerdeki duygularını ince bir sezişle şiire yansıtmıştır.[11]

İKİ ŞEHİR

İki şehir bilirim

Candan bağlı Yürekten dağlı

Bir "Altın köprü''yle

Kalpleri bağlı

Biri mavilikler içinde

Öbürünün yanar ufukları

Geceler onları boğmazsa

[10](Issa, 2019, s. 10).
[11] Küzeci, Ş. (2015). *Nevruz Çiçekleri, Türk dünyası kadın şairleri.* Ankara: Kerkük Kültür Derneği Yayınları.

Güneşli günlere varacaktır

Görecekler ümitli ışıkların

Doğuşunu Şafakla beraber

Silinecek acılar

Kurtulacak iki şehir

Serap ümitlere koşmaktan

Yukarıdaki şiirde Nesrin Erbil, iki şehir sözüyle Kerkük ve Erbil şehirlerini kastetmektedir. İki şehrin arasında bulunan Altunköprü ilçesinin bu iki şehri birbirine candan bağlayan bir kalbe benzetmiştir.

ŞEY

"Bir şeyler söyle" derdin

"Herhangi bir şey"

Benimse söylemek istediğim

Birçok şeyler vardı

Şimdi o şeyler

Tek şeyde toplanıyor

O şey öyle bir şey ki

Şey gibi

2.4. Kahtan Hürmüzlü

Hürmüzlü, aralarında birçok şair ve fikir adamlarının yetiştiği Hürmüzlü ailesine mensup Necati adında bir şahsın oğludur. Bu ailenin Hürmüzlü lâkabını alması, günümüzdeki efradının yedinci arkası Kerküklü Türkmen Hristiyanlardan Hürmüz adında bir kişinin Müslümanlığı kabul etmesi dolayısıyladır ki türemesi de hep bu lâkapla şöhret bulmuştur.[12]

O AKŞAM

Gözlerim gözlerine dalmadan

İçtim avucunda bana

Sunduğun zehri

---

[12] Terzibaşı, A. (2013). *Kerkük şairleri*. 4. cilt, İstanbul: Ötüken Neşriyat, s. 333

Allah'a ısmarladım dedim.

Gözlerim gözlerine dalmadan

Hıçkırıklı ve dalgalı bir sesle

Ulvi çehrene bakmadan

Gözyaşlarım

Ayrıldım bir de dönmem diye

Gururunu okşayan

Ayaklarının altına akmadan

Ayrıldım senden o akşam

Ayrıldım senden bir de dönmem diye….[13]

BİR TABLO

Otobüs kalkıyor

Otobüs insanlar dolu

Biri bahardan konuşuyor

Ne baharı görüyorum

Ne de kimseyi!

Yalnızım kalbim arıyor

Hep seni.[14]

2.5. Aydın Kerkük

Soyadı Kerkük olan Aydın, 1950 yılında Kerkük'ün Mu-salla mahallesinde doğmuş ve burada ilkokulu bitirdikten sonra bir takım nedenlerden dolayı öğrenimini yarıda bırakmışsa da onun edebiyata karşı olan sevgisi, edebiyat kitapları okuyarak sürekli ve derin yazıları güzel bir biçimde ve güçlü bir ifadeyle ortaya koyar ve göz önünde canlandırmaya çalışır. O iyi bir araştırmacı ve edebiyatımızda tarihi ve folklorik konularda yaptığı incelemeler sayesinde büyük değerler sağlamıştır. Aydın, edebiyatımızın birçok dallarında yazdığı yazıları yerli dergi gazetelerde yayınlanmaktadır.[15]

---

[13] Terzibaşı, A. (2013). *Kerkük şairleri.* 4.cilt, İstanbul: Ötüken Neşriyat, s. 338
[14] Terzibaşı, A. (2013). *Kerkük şairleri.* 4.cilt, İstanbul: Ötüken Neşriyat, s. 339
[15] Şakir, M.B. (2008). *Irak'ta 20.asır Türkmen Edebiyatı*. İstanbul: Yaylacık Matbaacılık, s.130.

Aydın Kerkük'ün 1972'de bastırdığı çocuk şiirleri[16] adlı basılmış eseri bulunmaktadır. Ayrıca birçok dergi ve gazetelerde şiir ve yazılarına rastlamaktayız.

KERKÜK'ÜN HASASI

Bir garip ozan misali

Coşar Kerkük'ün hasası

Sevdalanmış deli deli

Koşar Kerkük'ün hasası

Alı dağlardan hızını

İnletir dertli sazını

Döğer dizini dizini

Taşar Kerkük'ün Hasası

İner dağlardan dağlardan

Geçer bağlardan bağlardan

Sinesi dolu dağlardan

Yaşar Kerkük'ün Hasası

O bir garip geçer durmaz

Bizim hâlimizi sormaz

Taşköprü'den haber vermez

Aşar Kerkük'ün Hasası

[16] Şakir, M. B. (2008). *Irak'ta 20.asır Türkmen Edebiyatı*. İstanbul: Yaylacık Matbaacılık, s. 130.

Aydın ağlar için için

Kimse bilmez bunu niçin

Ey vatanım senin için

Şaşar Kerkük'ün Hasası [17]

2.6. Felekoğlu

Büyük Türkmen şairimiz felek oğlunu gelecekteki nesillere tanıtmaḳ üzerimize düşen bir görevdir. Telʿafer'in önde gelen şaẖsiyetlerinden biri olan Felek oğlunun tariẖ ḥayatı defalarca kitaplarda ve dergilerde yayınlanmıştır. Ne yazık ki aziz ülkemiz Iraḳ yıllardır büyük bir ḳargaşa yaşamaḳda olduğundan öyle edebiyat ḳapıları ḳapalı ḳalmıştır. Önceleri şiirleri ġazetelerde ve dergilerde her zaman yayınlanırdı. Sevgili gençlerimiz Felek oğlunun tariẖ ḥayatını sizlere tekrar bildirmek istiyoruz. Şairimiz 1929 yılında Telʿafer'e bağlı (Kabaġ) köyünde dünyaya göz açmıştır aşıl adı (Mahmut Seyit Ali)'dır (Vahap Ağa) aşiretine mensubdur, babasının küçük oğlu olan şaʿirimiz (11) yaşında babasını ḳaybetmiş[18].

Felekoğlu Türkmen Telafer kentinin en önde gelen şairlerindendir. Kendine has üslubuyla bilinen Felekoğlu'nun vefatından sonra bile arkasından birçok Türkmen şair şiirler yazarak kendisine ithaf ettiler.

BİZİM İLDE BAHAR OLDU

Baharın deminde güller açanda

Bizim ilde esen yeller olaydım

Yeşil yeşil ördek suna uçanda

Dalga vuran derin göller olaydım

Bulakların suyu coşup akanda

Türlü türlü çiçekleri kokanda

Ela gözlü yârim seyre çıkanda

Çayır çimen biten çöller olaydım

Bülbül bahçelerde kanat bükende

[17] Küzeci, Ş. (2007). *Kerkük şairleri.* Cilt 2, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı, s. 86.
[18] *Felekoğlu hakkında yazılan şiirler* (2011). Erbil: Irak Türkmen Cephesi Yasal Komuta Yayınları, s. 7

Gonca güle konup dalın egende

Seher yeli yar zülfüne değende

Al gerdana çarpan teller olaydım

Felekoğlu diyor akşam olanda

O nazlı yar hayâlime dalanda

Baş yastığa koyup uyku alanda

Boynuna sarılan kollar olaydım[19]

2.7. Kadriye Ziya

Eğitimci ve şair Kadriye Ziya, 1950 yılında Kerkük'ün Korya mahallesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kerkük'te bitirdikten sonra kız öğretmen okulun alındı. Bu okuldan mezun olup Bastamlı köyünde öğretmen olarak göreve başladı. Eğitimci ve şair Kadriye Ziya, Babası Mehmet Enver Ziya; Kerkük'ün tanınmış bilgin ve din adamlarından olması nedeniyle onun etkisi ve eğitimi altında yetişmiş, dönemin kadınları arasında yetenekli şairlerden birisi olmuştur. Irak Yazarlar Birliği üyesi olan Kadriye Ziya'nın 1973 yıllında "Küçük Arkadaş" ortaklı bir çocuk kitabı ve 69 yapraktan oluşan "Gönül" adlı eseri Türkmen Kültür Müdürlüğü tarafından 1989 yıllında basıldı. Halen öğretmenlik mesleğini sürdüren Kadriye Ziya, 2003'ten şimdiye kadar Türkmen Kadınlar Birliği Başkanı olarak Türkmen milli davasında etkin çalışmalara imza atmıştır.[20]

MİLLET KIZINA

İçimde giden yılın tufanı canlanıyor

Damarlarımda lale özlemi

Yılları çiğniyor

Serpiliyor şu yemyeşil bahara

İçimde birkaç saat yaşamak

Biz nice en mutluluk

Yaza güneşinden kavruluyor...

Tütüyor Saplanıyor ömrümün boş yolculuğuna

[19] Küzeci, Ş. (2006). *Kerkük şairleri.* Cilt 1, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı, s. 149.
[20] Küzeci, Ş. (2015). *Nevruz Çiçekleri, Türk dünyası kadın şairleri,* Ankara: Kerkük Kültür Derneği Yayınları, s. 325.

İçimde ezik ezik

Gönül dediğim zavallı

Çırpınış bekliyor

İçimde bebek yüzlü nergisler mezarı

Dikenler beşik beşik hicranlar yol yol

Homurdanıyor

İçimde toprak yanıyor

Gök kapalı

Dilim kesik

Ne elimde bir güç

Ne de zaman durmak bilir

Dikiliyorum..

Arıyorum

Dönüyorum

Kapatıyorlar beni karanlık bir köşke

Sarıyorlar beni yalnızlığıma

Dönüyorum ve içimde..

Tufanla çarpışmak

Zamanı elime alıp yolculuğa

Dikenler harman olsun

Kaç mezar olsun

Saatleri kırdım artık

Düşmem zaman ağına[21]

---

[21] Küzeci, Ş. (2015). *Nevruz Çiçekleri, Türk dünyası kadın şairleri,* Ankara: Kerkük Kültür Derneği Yayınları, s. 330.

Bu kısa makalede Çağdaş Irak Türkmen şiirinden birkaç şairin biyografisi ve şiirlerinden örnekler gösterilmiştir. Türkmen Edebiyatı'nda çağdaş şiir yönünden bakılacak olursa sayısızca çağdaş şiirin bulunduğunu görmek mümkündür.

3. Sonuç ve Öneriler

Irak Türkmen Edebiyatı'ndan ele aldığımız çağdaş şiir konusunda şairlerin vatan sevgisi, sevgiliye özlem, hasret ve daha birçok farklı konuları içeren şiirlerin yer aldığı görülmektedir. Şiirlerin genelde kafiyesiz (düz) şiir halinde yazıldıkları görülmüştür. Bazıları ise kafiyeli ölçülü şekilde karşımıza çıkmaktadır. 1950'li yıllardan bu yana Irak Türkmen şairleri günümüze kadar çağdaş şiirlerini yazıp ister dergi ve gazetelerde ister başlı başına kitap halinde basarak halka ve tüm Türk dünyasına Irak Türkmen Edebiyatı'nın bir parçası olan çağdaş şiiri sunmuştur. Sonuç olarak Türkmen Edebiyatı'nda çok sayıda çağdaş şiirlere rastlamanın mümkün olduğunu görmekteyiz. Bu çalışmada ele alınan Irak Türkmen çağdaş şiirinin daha detaylı işlenerek ele alındığında Türk Dili ve Edebiyatı ders programında bulunan üçüncü bölüm şiir ünitesi, Türkçe eğitim veren okulların müfredatında yer alabileceği düşünülmektedir. Bu tarz bir çalışmanın hem Türkmen edebiyatı açısından hem de öğrenim gören öğrencilere yönelik büyük kazanımlar sağlayacağı ön görülmektedir. "Şiir Türü Öğretimi Bağlamında Çağdaş Türkmen Edebiyatı" adı altında Türkmen okullarına kazandırılacak bir çalışmanın verimli olacağı düşünülmektedir. Çağdaş Irak Türkmen Edebiyatı'nı ileri seviyelere taşımak için daha geniş akademik çalışmalar ve seminerlere de ihtiyaç duyulduğunu görmekteyiz. Özellikle Türkmenlerin yoğun olduğu bölge Kerkük'te eserler veren şairlerin incelenmesi ve araştırılması önem arz etmektedir.

Bu çalışmada her şairlerin kendilerine özgü yazım tarzını, ele aldığı temayı ve tür bakımından işleyişini ele aldığımızda genel olarak serbest şiir türünün hâkim olduğunu görmekteyiz. Nesrin Erbil, Kahtan Hürmüzlü, Kadriye Ziyai, Felekoğlu, Aydın Kerkük gibi ele aldığımız ender şairlerin yanında şiirini icra eden muasır şairlerde bulunmaktadır.

Kaynaklar

Akar, M., Deniz, S. ve Bilecik, F. (1994). *Türk dünyası çağdaş edebiyatı.* Yesevi.

Akkoyunlu, Z. (1992). *Türk dünyası el kitabı*. Türk Kültür Araştırma Enstitüsü.

Büyük Larousse, *Sözlük ve Ansiklopedisi*, 17. Cilt, Milliyet, İstanbul, 8605.

Doğan, S. (2018). *Irak Türkmenleri*. İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi.

Felekoğlu Hakkında Yazılan Şiirler (2011). Irak Türkmen Cephesi Yasal Komuta.

Issa, Z. H. (2019). *Irak Türkmen kadın edebiyatçılar*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Küzeci, Ş. (2006). *Kerkük şairleri*. Cilt 1. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.

Küzeci, Ş. (2007). *Kerkük şairleri*. Cilt 2. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.

Küzeci, Ş. (2015). *Nevruz Çiçekleri, Türk dünyası kadın şairleri.* Kültür Derneği.

Matar, S. (2003). Cedel Al-Hüviyyat *(Kimliklerin mücadelesi*), Al-Müessese Al-Arabiye Lildirasat vel Neşr, Beyrut.

Nakip, M. (2006). *Kerkük'ün kimliği*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Saatçi, S. (1997). *Kerkük güldestesi*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Saatçi, S. (2003). *Tarihten günümüze Irak Türkmenleri*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Saatçi, S. ve Akkoyunlu, Z. (1991). *Irak muasır Türk şairleri antolojisi*. Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı

Salihi, F. Z. (2020). *Irak Türkmen Edebiyatı'nda tercüme hareketi*. Kerkük: Yayımlanmamış Makale.

Şakir, M. B. (2008). *Irak'ta 20. asır Türkmen Edebiyatı.* İstanbul: Yaylacık Matbaacılık.

Şimşir, B. N. (2004). *Türk-Irak ilişkilerinde Türkmenler*, Ankara, Bilgi Yayınevi.

Terzi, A. (2013). *Kerkük şairleri* İstanbul: 4.cilt, Ötüken Neşriyat.

Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları antolojisi, 6, Azerbaycan- Irak (Kerkük) Türk edebiyatı, Ankara: Kültür Bakanlığı.

Yıldırım, A.ve Şimşek, H. (2000), *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Iraq has been a settlement for Turkmen for over a thousand years. According to Suphi Saatçi's book titled "Iraqi Turkmens from History to the Present", the first entry of Turks to Iraq dates back to 54 Hijri (Gregorian 674). In the following periods, Iraqi Turkmens went through more than one period. These; Buyids Period (935-1055), Seljuks Period (1055-1194), Atabeyler Period (1127-1233), Ilkhanids Period (1258-1344), Celayirs Period (1339-1410), Karakoyunlu Period (1411-1468), Akkoyunlu Period After these periods, which ended with (1468-1508) and the Safavid Period (1508-1534), Iraqi Turkmen, who were under the auspices of the Ottoman Empire, continued to live in the Iraqi State after the establishment of the Turkish Republic after the collapse of the Ottoman Empire. When Iraqi Turkmens came to the region, they preferred especially the north, the middle parts of the country and a region where they would form a row from northwest to southeast. The provinces where Turkmen settled are Mosul, Kirkuk, Erbil and Diyale. The region with the highest concentration of Turkmen is Kirkuk. On the other hand, there is a Turkmen population equivalent to the city of Erbil in Baghdad. The population of Iraq is about 40 million as of today. Iraqi Turkmen are about 10% of this population. In this case, it is possible to say that the approximate population of Iraqi Turkmen is 4 million.

Turkmens have fought for existence with the literature they have created in the regions they live in. One of the difficult conditions of the period was not being able to receive education in their own language. However, with the formation of contemporary Turkmen poetry, the poets of the period presented the most beautiful poems to the public with great excitement and passion. shows such activities. Iraqi Turkmen Literature is rich in every aspect. The "Contemporary Poetry" Period is important in Turkmen Literature. In Contemporary Iraqi Turkmen Poetry, it is seen that the leading names of literature wrote poems on different subjects. However, due to the influence of the current political system, the most emphasized theme was patriotism. Contemporary Turkmen poetry began under the leadership of Salah Nevres and Nesrin Erbil. Despite all the problems in publishing and printing that prevailed in Salah Nevres and all writers who started to write contemporary poetry in the 1980s, Turkmen poetry was able to keep its contemporary poetry alive as a result of great struggles and preserved its vitality. Our poets and writers, who turned to contemporary poetry, fought a war of existence with their poems against all the possibility of destruction and destruction in the cultural field, despite the negativity they experienced in the current system and the obligatory Arabic education. Contemporary Turkmen literature, which was not limited to poetry in this period, also formed the most productive era of the period with its successes in the fields of short stories, plays and essays. However, there has been an age that has divided writers into two. Although the writers tried to produce works in both fields, it was the beginning of a difficult period. One part focused on producing products in the old tradition, while the other part focused on following the new literary movements in Anatolia. For this reason, there were discussions among the authors. The defenders of ancient literature are Mehmet Sadık and Atâ Terzibaşı. Discussions with Salah Nevres, one of the pioneers of new poetry, found their place in the journal Brotherhood, the only literary organ of the period (Akar, et al. 1994:190). In his article under the title of Atâ Terzibaşı (Ridiculous Poet), he ruthlessly emphasized that he accepted free poetry as the repetition of primitive poetry and heavily criticized the new literary style

(Akkoyunlu, 1992: 590). On the subject of contemporary poetry that we have discussed from Iraqi Turkmen Literature, it is seen that there are poems of poets that include love of homeland, longing for a lover, longing and many other subjects. It has been observed that the poems are generally written in the form of rhymeless (flat) poetry. Some of them appear in rhyme in moderation. Since the 1950s, Iraqi Turkmen Poets have written their contemporary poems and published them either in magazines and newspapers or as a book on their own, presenting contemporary poetry, which is a part of Iraqi Turkmen Literature, to the public and the entire Turkish World. As a result, we see that it is possible to come across many contemporary poems in Turkmen Literature. When the Iraqi Turkmen contemporary poetry discussed in this study is handled in more detail, it is thought that the third section poetry unit in the Turkish Language and Literature curriculum can be included in the curriculum of schools providing Turkish education. It is foreseen that such a study will provide great gains both in terms of Turkmen literature and for the students. It is thought that a study to be brought to Turkmen schools under the name of "Contemporary Turkmen Literature in the Context of Poetry Type Teaching" will be fruitful. We see that there is a need for wider academic studies and seminars in order to take contemporary Iraqi Turkmen literature to the next level. In particular, it is important to examine and research the poets who wrote works in Kirkuk, the region where Turkmens are concentrated.